

Sygn. akt X Ga 132/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu X Wydział Gospodarczy Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Wanda Migdał

Sędziowie SSO Jolanta Waltrowska

SSO Renata Norkiewicz

Protokolant st.sekr.sąd. Małgorzata Kotecka

po rozpoznaniu w dniu 22 kwietnia 2015 r., w P.

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko J. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 12 listopada 2014 r. sygn. akt V GC 805/14.

Uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Zielonej Górze Wydziałowi V Gospodarczemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

SSO Jolanta Waltrowska SSO Wanda Migdał SSO Renata Norkiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 12 listopada 2014 r. Sąd Rejonowy w Zielonej Górze uchylił nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z 13 maja 2014 r. w sprawie V GNc 994/14, oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.964 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. oraz pozwany J. M. prowadzili współpracę handlową. Pozwany wystawił weksel in blanco, którego właścicielem był powód. Powód wypełnił weksel in blanco w oparciu o deklarację wekslową i w dniu 20 marca 2014 r. przedstawił pozwanemu weksel do zapłaty z jednoczesnym wezwaniem do jego wykupienia. Weksel opiewał na kwotę 14.571,22 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszej sprawie powód dochodził zapłaty na swoją rzecz kwoty 14.571,22 zł podając, że jest to kwota należna mu z tytułu wypełnienia weksla in blanco wystawionego przez pozwanego. Pozwany w zarzutach od nakazu zapłaty kwestionował roszczenie powoda wskazując, że nie ma żadnych zaległych zobowiązań wobec powoda, stąd wypełnienie weksla przez powoda było nieuprawnione. Jedyną wiarygodnością powoda może

być wierzytelność związana z żądaniem odsetek z tytułu nieterminowej zapłaty za towar, jednak nie w wysokości dochodzonej pozwem. Dalej zaznaczył, że w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem zarzutów od nakazu zapłaty badanie zasadności roszczenia przenosi się z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego, nawet jeżeli okaże się, że roszczenie wekslowe powoda nie istnieje. Podjęta przez stronę pozwaną obrona za pomocą zarzutów nawiązujących do stosunku podstawowego wobec dochodzonego od niej roszczenia wekslowego prowadzi do objęcia sporem także tego stosunku. Objęcie sporem w postępowaniu nakazowym stosunku podstawowego określane bywa w orzecznictwie obrazowo przeniesieniem sporu z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Określenie to jest jednak nieściśle, gdyż sugeruje całkowite zastąpienie dotychczasowego sporu, dotyczącego stosunku wekslowego, sporem dotyczącym stosunku podlegającego powszechnemu prawu cywilnemu. W rzeczywistości zaś jest tak, że odwołanie się w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego prowadzi przede wszystkim do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego; nadal więc przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe, z tą tylko różnicą, że przy uwzględnieniu również stosunku podstawowego.

Przenosząc rozważania o charakterze ogólnym do realiów niniejszej sprawy stwierdził, że wskutek wniesienia zarzutów przez pozwanego, w których kwestionował on roszczenie powoda wynikające ze stosunku podstawowego, strona powodowa winna była udowodnić nie tylko przysługujące jej względem pozwanego roszczenie wekslowe (poprzez przedłożenie oryginału weksla, co uczyniła), ale także roszczenie podstawowe. W ocenie Sądu powód nie sprostał powyższemu obowiązkowi. Wskazał mianowicie, że wraz z pozwem powód przedłożył jedynie deklarację wekslową oraz weksel, natomiast wspomniane dokumenty dowodzą jedynie istnienia zobowiązania wekslowego. Konkludując stwierdził, że powyższe zobowiązanie okazało być się wątpliwe, albowiem zakwestionował je pozwany w zarzutach. Strona powodowa zobowiązana była zatem przedłożyć dowody uzasadniające należne jej roszczenie z tytułu stosunku podstawowego, tj. umowy sprzedaży produktów naftowych. Dowodem takim winny być faktury VAT wystawione przez powoda pozwanemu, z których wynikałby fakt sprzedaży produktów naftowych, cena oraz terminy zapłaty. Zaznaczył przy tym, że w istocie powód dochodził zapłaty na swoją rzecz odsetek z tytułu nieterminowego regulowania należności przez pozwanego. W związku z powyższym wskazał, że do ustalenia, że pozwany rzeczywiście dopuścił się zwłoki w zapłacie, kwot oraz terminów, od których powód miał prawo naliczać odsetki za zwłokę, a także ogólnej sumy należnej powodowi z tego tytułu konieczne było przedłożenie przedmiotowych faktur VAT oraz dowodów zapłaty. Powód w toku procesu nie przekazał ich jednak. Jedynymi dokumentami przedłożonymi przez powoda była umowa sprzedaży produktów naftowych wraz z załącznikami oraz nota odsetkowa. Sąd podkreślił, że powyższe dokumenty nie stanowią dowodu na okoliczności wskazane wyżej. Z noty odsetkowej nie wynika roszczenie podstawowe powoda, nie może ona zastępować faktur VAT. Z uwagi na powyższe Sąd pominął powyższe dowody. Nadto wniosek o ich przeprowadzenie Sąd uznał za spóźniony w świetle art. 207 kpc. Przeprowadzenie powyższych dowodów spowodowałoby konieczność odroczenia rozprawy celem doręczenia ich odpisów stronie pozwanej i zobowiązanie jej do ustosunkowania się do nich, a to skutkowałoby przewlekłością postępowania. Dowody te powód winien był przedłożyć w odpowiedzi na zarzuty pozwanego, czego nie uczynił, a do czego został zobowiązany zarządzeniem z 20 sierpnia 2014 r., które odebrał w dniu 1 września 2014 r. i do którego nie ustosunkował się w wyznaczonym terminie. Sąd oddalił także wniosek o przesłuchanie w charakterze powoda prezesa J. W., albowiem okoliczności, na jakie miał zeznawać były zbędne w przedmiotowej sprawie.

Podsumowując stwierdził, że po dokonaniu analizy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie oraz twierdzeń stron, w ocenie Sądu powód nie udowodnił przysługującego mu roszczenia ze stosunku podstawowego łączącego strony.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego zmianę poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 14.571,22 zł wraz z odsetkami i kosztami zgłoszonymi jak w pozwie, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie art. 10 w zw. z art. 1 Prawa wekslowego poprzez przyjęcie, iż przysługujące powodowi roszczenia wekslowe jest wątpliwe, gdyż weksel został wypełniony niezgodnie z deklaracją, podczas gdy pozwany nie wykazał, iż weksel został wypełniony niezgodnie z poczynionymi ustaleniami, choć obowiązek dowodzenia obciążał w tym zakresie dłużnika wekslowego;
2. naruszenie art. 493 § 1 kpc i art. 6 kc poprzez uznanie skuteczności zarzutów podniesionych przez pozwanego, które w rzeczywistości okazały się gołosłownymi twierdzeniami dotyczącymi braku istnienia stosunku podstawowego, poprzez brak przytoczenia okoliczności faktycznych oraz dowodów na ich poparcie pod rygorem utraty przed wdaniem się w spor co do istoty sprawy przez co naruszył zasady określone w art. 493 § 1 kpc;
3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, a polegający na uznaniu, iż powód nie wykazał istnienia stosunku podstawowego, podczas gdy w zarzutach pozwany przyznał, że pozostaje dłużnikiem powoda z tytułu odsetek za nieterminowe regulowanie faktur;
4. naruszenia art. 207 § 5 kpc poprzez brak pouczenia strony o skutkach z art. 207 § 6 kpc bowiem w wezwaniu z 27 sierpnia 2014 r. o skutkach braku ustosunkowania się Sąd wezwał powoda do wskazania istnienia prawa wyboru miejsca spełnienia świadczenia;
5. naruszenia art. 233 kpc w zw. z art. 217 kpc w zw. z art. 227 kpc poprzez pominięcie wniosku powoda o przeprowadzenia dowodu z dokumentu w postaci noty odsetkowej, przesłuchania powoda w charakterze strony, które wbrew twierdzeniom Sądu wskazywały na wysokość roszczenia, której to podstawy pozwany nie kwestionował.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie w całości jako bezzasadnej

oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok nie mógł się ostać, a to wobec nierozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy. Podniesiony przez powoda w apelacji zarzut naruszenia art. 10 Prawa wekslowego oraz art. 493 § 1 kpc należy uznać za słuszny.

Dla porządku wyводу wypada w tym miejscu podkreślić, że z art. 493 kpc wynika, że pozwany powinien przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy oraz okoliczności faktyczne i dowody, pod rygorem ich pominięcia przez sąd. Natomiast art. 495 kpc określa granice żądań w postępowaniu toczącym się na skutek prawidłowo wniesionych zarzutów. Przepisy te nie uzasadniają wniosku, że samo wniesienie zarzutów przeciwko wyrokowi, w którym uwzględniono powództwo na podstawie weksla in blanco stanowi podstawę do tego, aby rozpoznawać roszczenie nie w ramach stosunku wynikającego z weksla, ale biorąc pod uwagę stosunek materialnoprawny, którego wykonanie zostało zabezpieczone wystawieniem weksla in blanco przez pozwanego. W zarzutach od nakazu zapłaty pozwany nie podnosił żadnych zarzutów, które zmierzałyby do wskazania, że weksel in blanco został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową, w sytuacji gdy powództwo zostało oparte na wekslu. Wprawdzie suma jaką wpisał powód na wekslu może być kwestionowana w tym sensie, że została ona wpisana niezgodnie z deklaracją wekslową i środkiem do tego może być wykazanie, iż zobowiązanie pozwanego nie istnieje lub istnieje, ale w innej wysokości, jednakże to pozwanego obciąża ciężar dowodu w tym zakresie. Nie wystarczy wobec tego samo jego twierdzenie, że suma wpisana na wekslu jest niezgodna z łączącym strony zobowiązaniem, ale pozwany powinien przeprowadzić dowód na tę okoliczność lub zgłosić przynajmniej wnioski dowodowe zmierzające w tym kierunku. Powód, który posiada podpisany przez pozwanego weksel i wypełnia go na podstawie deklaracji wekslowej, nie musi zaś niczego dowodzić, gdyż jego roszczenie wynika z samego weksla.

W uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd I instancji stwierdził natomiast, że wskutek wniesienia zarzutów przez pozwanego, w których kwestionował on roszczenie powoda wynikające ze stosunku podstawowego, strona powodowa winna była udowodnić nie tylko przysługujące jej względem pozwanego roszczenie wekslowe, ale roszczenie podstawowe. Sąd Rejonowy ocenił, że powód nie sprostał powyższemu obowiązkowi. Stwierdził przy tym, że wniosek powoda o przeprowadzenie dowodów był spóźniony w świetle art. 207 kpc, bowiem przeprowadzenie tych dowodów spowodowałoby konieczność odroczenia rozprawy celem doręczenia ich odpisów stronie pozwanej i zobowiązanie jej do ustosunkowania się do nich, co skutkowało by przewlekłością postępowania, a dowody te powód winien był przedłożyć w odpowiedzi na zarzuty pozwanego, czego nie uczynił, a do czego zobowiązany został zarządzeniem z 20 sierpnia 2014 r.

Tymczasem treść zarządzenia z 20 sierpnia 2014 r.: „...z wezwaniem do ustosunkowania się w terminie 7 dni por rygorem zwrotu w zakresie braku roszczenia po stronie powoda wezwania do wykupu na nieprawidłowy adres”, była całkowicie niezrozumiała. Sąd nie określił powodowi terminu do złożenia pisma przygotowawczego, na rozprawie 13 października 2014 r. oddalił wniosek powoda o określenie terminu do złożenia pisma przygotowawczego oraz oddalił wniosek o przesłuchanie powoda, wreszcie na rozprawie 12 listopada 2014 r. pominął dowody przedstawione przez powoda w postaci noty odsetkowej i umowy sprzedaży.

Stwierdzić zatem należy, że Sąd Rejonowy bezzasadnie odmówił powodowi uprawnienia do podnoszenia twierdzeń dotyczących stosunku podstawowego przy przyjęciu, że spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przeniósł się na ogólną płaszczyznę prawa cywilnego, a w konsekwencji nie rozpoznał istoty sprawy. Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy ma ugruntowane znaczenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12, LEX nr 1284698). Ponieważ taka sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie, koniecznym okazało się uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien ocenić czy pozwany przedstawił argumenty i dowody kwestionujące weksel i czy w sprawie zaistniała potrzeba przejścia na stosunek podstawowy. Zgodnie bowiem z art. 493 kpc pozwany powinien przedstawić zarzuty które pod rygorem utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Następnie winien określić powodowi termin do złożenia pisma przygotowawczego i w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dokładnie ustalić stan faktyczny niniejszej sprawy z uwzględnieniem zajętych przez strony w przedmiotowym sporze stanowisk oraz zgłoszonych przez nie żądań, a mianowicie ustalić fakty, które uznano za udowodnione, wskazać dowody, na których oparto ustalenia faktyczne oraz przyczyny, dla których innym dowodom odmówiono wiarygodności dowodowej, a w dalszej kolejności dokonać dogłębnej analizy ustalonego w sprawie stanu faktycznego z punktu widzenia prawnego.

Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 4 kpc, orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania orzeknie Sąd I instancji, zgodnie z art. 108 § 2 kpc.

SSO Jolanta Waltrowska SSO Wanda Migdał SSO Renata Norkiewicz